

Učiteljski tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in sprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Lahaja vsak četrtak. Naročnina letna 60 Din. za izposredovanje 80 Din. Član se plačuje J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebej. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3173

ČUVAJMO JUGOSLAVIJO!

Na grobu Viteškega kralja Zedinitelja!

S 180.000 podpisi osnovnošolskih otrok je potovalo na Oplenac nad 450 učiteljev(ic). — Ganljivi govor predsednika JUU tov. Ivana Dimnika na kraljevem grobu. — Lepota in tuga združeni v svetišču sredi Šumadije.

Nekaj dni pred datumom, ki nas je v preteklih letih združeval vse Jugoslovane ob proslavi rojstnega dne. Nj. Vel. kralja Aleksandra I. se je letos podalo 450 učiteljev(ic) dravske banovine na grob blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

Prvič je tokrat potovalo slovensko učiteljstvo v tako velikem številu v srce Šumadije v prijazno Topolo in od tam v veličasten božji hram na Oplencu. Lepota in žalost sta združeni sedaj v tem hramu — grobnici rodbine Karađorđević. In ravno v grobnico je romalo učiteljstvo, da položi na grob kralja Mučenika prisego vse osnovnošolske mladine dravske banovine

Nad vse pomemben in v trajnem spominu nam ostane dan, ko je stopalo nad 400 osnovnošolskih učiteljev in učiteljic večina prvič v svojem življenju v kraje, kjer je Karađorđe polagal temelje svobode in uedinjenja vsega jugoslovanskega naroda.

Poziv ekskurzijskega odseka JUU je dosegel nepričakovan odziv. Nad 400 učiteljstva iz dravske banovine se je prijavilo za potovanje na Oplenac — in nekateri so prijavili tudi svoje znance. Prijav od strani učiteljstva je bilo 452 in tem se je pridružil še 58 privatnikov, ki so se prijavili pri »Putniku«, tako, da nas je potovalo s posebnim vlakom skupno 510.

V petek zvečer ob 20. uri 20 min. je odredral naš poseben vlak v temno noč. Začeli so se tovariški razgovori in povsod po kupejih se je govorilo le o Oplencu. Dolgo v noč so nekateri bdeli, a drugi so zopet kmalu utihnil. Dasi je večina potnikov zadremala šele po polnoči vendar se je začelo živahno vrvenje po vlaku že po 4. uri zjutraj. Se pač ne more mnogo spati na ozkih prostorih v kupejih. Zato je pa bilo mnogo več pogovarjanja.

Razburjenje se nas je vseh polotilo, ko smo v Zemu zvedeli, da ne moremo nadaljevati potovanja in bomo morali čakati kakih 5 ali 6 ur, da se očisti proga, ki je bila zaradi male nesreče zatrpana. Toda naše vodstvo je resno premotrilo in pretreslo položaj in uvidelo, da je poklonitev v soboto nemogoča. Tov. Supančič nam je pojasnil: »Če imamo 5 ali 6 ur zamude, je nemogoče, da nas prepeljejo avtobusi v treh skupinah iz Mladenovca v Topolo in nato nazaj. — Za jutri, nedeljo je napovedanih nad 2000 obiskovalcev Oplenca in mi ne dobimo avtomobilov za prevoz. — Ne ostane drugega nego, da ostanemo v soboto in nedeljo v Beogradu ter se poklonimo v ponedeljek.« Pri tem je tudi ostalo.

Ogledovanje Beograda.

Dvodnevno bivanje v Beogradu nam ni povzročalo nikakih težav, kajti bila so preskrbljena prenočišča, ker smo itak imeli namen po povratku iz Oplenca ostati en dan v Beogradu.

Ze tekom dopoldneva so si nekateri ogledovali mesto. Posamezne skupine so si popoldne pod vodstvom tovarišev iz Beograda ogledale Topčider, Dedinje in Kalimegdan.

V nedeljo dopoldne si je večja skupina ogledala Muzej savremene umetnosti, ki se sedaj imenuje Muzej princa Pavla. — Tu smo imeli priliko občudovati del Meštrovicvih umotvorov, namenjenih za Kosovski hram. Večina vseh umetnosti tvorijo slike in kipi sodobnih jugoslovanskih umetnikov, a zastopani so tudi razni tuji svetovnoznani umetniki.

Kot prva večja skupina smo si, zahvaljujoč posredovanju naših tovarišev, članov izvršnega odbora, smeli ogledati novi zemunski most, ki predstavlja pravo tehnično mojstrovino novejšje dobe. Most bo ovorjen šele tekom tega meseca, zato je sedaj javnosti še nedostopen.

V trajnem spominu bo ostalo vsem udeležencem ogledovanje kraljevega dvora v Beogradu. Na prošnjo našega združenja je dovolila uprava dvora večji skupini učiteljstva, da si je smelo ogledati vso notranost kraljevega dvora. Po dvoranah se je učiteljstvo zanimalo za slike, za opremo in si ogledalo prav vse prostore. Posebno se je interesiralo za notranost kapelice, kjer si je ogledalo tudi kraljevsko krono, žezlo in jabolko.

Ta dan bo ostal vsem v neizbrisnem spominu.

Kljub temu, da smo morali čakati dva dni v Beogradu, smo bili vendar vsi zadovoljni, kajti oba dneva smo prav pridno izrabili za ogledovanje mesta. Posebno zadovoljni so bili oni, ki so bili prvič v Beogradu.

V Mladenovcu.

V ponedeljek zjutra smo se že ob 6. uri 20 min. odpeljali v Mladenovac. Tu nas je že pričakoval tamkajšnji sreski šolski nadzornik tov. Dušan Simić, ki nam je bil s svojo uslužnostjo in s svojimi nasveti ves čas na razpolago.

Ker nas je bilo nad 500, so nas mogli prepeljati avtobusi komaj v treh skupinah na Oplenac. Oni, ki so morali čakati na prevoz, so si medtem ogledovali mesto. Mnogi smo si ogledali tudi šolo, ki nam jo je rade volje razkazal tov. Nikola Lazarević, šol. upravitelj v Mladenovcu. Sedem razredov ima šola in jo obiskuje nad 300 šolskih otrok, ima tudi obsežno dvorišče in vrt.

Posebnost Mladenovca je tudi nova cerkev v kateri je alegorična slika freska predstavljajoča blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja kot sv. Jurija, ki je premagal zmaja. V ozadju pa dviga nad tem prizoriščem svoja krila beli orel.

Ljudstvo v Mladenovcu nas je povsod prijazno sprejemalo in tudi postreženi smo bili v raznih lokalnih prav dobro in za mal denar.

narodom si pretrpel albansko Golgoto in ponovno si zbral svoje borce pri Solunu — z geslom »Naprej, v svobodo ali smrt!«, si jih vodil v osvobodeno, veliko Jugoslavijo!

Po končanih borbah na bojnih poljanah — kjer Te je previdnost božja ohranila svojemu narodu — po nepopisnih prestanih mukah si posvetil vse svoje delo mirnemu razvoju naše divne in ljubljene države. Vse svoje velike sposobnosti si posvetil ideji svetovnega miru in utrditvi svoje domovine.

In ko si završeval poslednjo epoko svojih velikih zamisli in del za svojo domovino — si padel. Nisi omagal utrujen in izčrpan od naporega dela — padel si kot mučenik za idejo miru, za edinstvo in veličino Jugoslavije.

In celo, ko si se umirajoč poslavljaj od življenja, si nam zapustil najgloblje željo in misel svojo — »Čuvajte Jugoslavijo!«

Učiteljstvo prihaja s predsednikom tov. Ivanom Dimnikom na Oplenac.

Na grobu kralja Mučenika.

Ko je pripeljal poslednji avto pod Oplenac, smo odšli vsi v kriptu, kjer je grob blagopokojnega Viteškega kralja. Tu je prota iz Topole izmolil opelo, nakar je spregovoril predsednik sekcije za dravsko banovino tov. Ivan Dimnik naslednji ganljivi govor:

Viteški naš kralj — mučenik in junak!

Učiteljstvo dravske banovine prihaja na Oplenac, v ta sveti hram, v svetišče jugoslovanskih herojev in vitezov svetlega doma Karađorđević, da se pokloni manom Tvojega velikega duha in spominu na Tvoja velika dela za jugoslovansko nacijo in državo. Za pokoj Tvoje vzvišene in plemenite duše Ti v imenu učiteljstva in šolske dece dravske banovine prižigamo voščeno, katere plamen naj bo simbol vroče ljubezni učiteljstva in šolske dece do Tebe — Viteški naš kralj!

Zvesto sledeči Tvojemu poslednjemu vzdihu in budeči nad oporoko, ki si jo dal jugoslovanskemu narodu, — »Čuvajte Jugoslavijo!« — Ti prinašamo podpise — zaobljubo in prisego 180.000 svojih učencev in učenk, šolske dece dravske banovine, ki Ti obljubljamo čuvati Jugoslavijo danes in ki jo bo čuvala tudi v bodočnosti — čimbolj bo do-reščala. Čuvala jo bo na braniku za slavo in čast domovine, z delom za prospeh naroda in države in v vzgajanem bodočih generacij Tvoje velike Jugoslavije.

Največji naš jugoslovanski junak in mučenik! Vse svoje življenje, vse svoje delo in vsa svoja stremjenja si posvetil domovini. Bil si nam v življenju vzor pravega delavca, vodnika in učitelja in ostaneš nam vzor tudi po svoji prerani tragični smrti, kajti nesmrtno je Tvoje delo in trdno stoji plod Tvojih največjih borb in življenjskih idealov — naša ljubljena domovina Jugoslavija.

Nepozabne nam ostanejo Tvoje pro-roške besede: »Jugoslavija bo dostojna slav-nih zmag, ako bo vzgajala svoja pokolenja na največjih primerih naših nacionalnih mučeni-kov in junakov.«

Na Tvojem svetem nam grobu obljub-ljamo, da bo vzgajalo učiteljstvo zaupano mu mladino, bodoča pokolenja Jugoslavije, v du-hu Tvojih proroških naročil in bo za vzor največjega junaka in mučenika prikazovalo Tebe, Viteški naš kralj.

In bil si to!
Vidimo Te kot zmagovalca pri Kumano-vem, maščeval si Kosovo — skupno s svojim

Vsa mladina narodnih šol dravske bano-vine odgovarja tej Tvoji želji: »Čuvali bomo vsekdar jo! — Prisega Ti, nada Tvoja — in vera, mladine slovenske armada.«

Ta prisega slovenske mladine naj Ti bo zagotovilo, da je armada najmlajših držav-ljanov vzgojena za najiskrenejše čuvanje uedi-njene naše domovine Jugoslavije.

Polagajoč To prisego mladine na Tvoj grob slovesno obljubljamo učitelji dravske banovine, da bomo vsekdar izpolnjevali Tvojo oporoko in zvesto čuvali Jugoslavijo.

Slava Tebi, Viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj.

Oči vseh prisotnih so bile rosne, ko smo po trikratnem »Slava« korakali mimo groba, kjer je bila prižgana voščenska, ki smo jo prinesli s seboj in kjer so ležale odprte knjige s podpisi otrok. Naše duše so bile strte, ko smo gledali na kamen, ki pokriva zemeljske ostanke našega največjega učitelja — kralja in Mučenika. Z neizmerno boljo v srcu se je vsak posameznik ločil od tega svetega mesta, od groba, ki krije Njega, ki nam je bil vzor v življenju in ki nam bo vzor tudi po svoji smrti.

Vsi smo si — nekateri pred poklonitvijo, drugi po poklonitvi ogledali cerkev. Korak zastane vsakemu ob vstopu. Toliko lepote, nanizane v enem samem hramu ni še videl nikjer. Umetniško izdelan, srebrn ikonostas in vse stene in stropi okrašeni z mozaiki. Na stenah vidimo prizore iz svetega pisma, na desni strani so upodobljeni Nemanjići in tudi despoti, ki so zgradili razne cerkve in samostane in nosijo v rokah te svoje zaduž-bine Bogu. Zadnji v tej vrsti je kraj Peter, ki nosi v levi roki zadužbino Oplenac in ko-raka za sv. Jurijem, vodečim ga za desno roko pred prestol Matere Božje. Vsi ti mozaiki so izdelani v nadnaravni velikosti in strop kupole krasí velikanska Kristusova glava, katere samo nos meri nad 1 meter in vendar se nam dozdeva, gledana od spodaj, povsem naravna.

Krasni in veličastni so ti mozaiki in oko se noče ločiti od njih. Vse dan bi jih občuo-doval, tako lepi so in ker so večinoma pos-neti po freskah iz starih srbskih samostanov, nam jasno kažejo, kako visoka je bila kultura srbskih držav pred Kosovsko bitko in kako velik zločin Turkov, odnosno poturic, ki so vso to kulturo uničili.

Z mozaiki je okrašena tudi vsa grobnica, v kateri počivajo Viteški kralj mučenik in njegov prednik. Le Karađorđe in kralj Pe-ter I. imata svoja sarkofaga v cerkvi sami.

Na štiri marmornate stebre ki tvorijo oporo glavni kupoli so pritrjene stare polkov-ne zastave, raztrgane in obledele pričajo, da so v mnogih bojih vihrale pred hrabro armado. Med njimi sta tudi dve Karađorđevi zastavi, za katerima so stopali njegovi borci v boju proti Turkom.

Okoli vseh sten v cerkvi so sedaj posta-vili posebne police, na katerih so položeni mnogi srebrni in zlati venci. Venec Jugoslo-vanskega učiteljskega združenja je prislonej za Karađorđevim grobom ob steno in smo si ga vsi z zanimanjem ogledovali.

Vsi venci, ki so bili spleteni iz svežega cvetja, so nameščeni pred cerkvijsko ograji.

Teško je bilo slovo od tega svetišča, od te neprečeljive lepote in nenadkriljive umet-nosti. Tovariš Dragomir Dorđević, učitelj v p. iz Topole nam je neumorno razkazoval in tol-mačil in ob slovesu nam je zatrjeval, da je vsaki skupini rade volje na razpolago, le obvesti naj ga pravočasno.

Velik umetnik v opisovanju bi moral biti oni, ki bi hotel opisati vso lepoto, ki jo hrani ta cerkev. Radi tega ostane le nasvet: Pojdi in oglej si jo sam.

Ko se odpeljemo, prevzeti tolikih lepot in strti vsled žalosti, ki obdaja vso to okolico, nam uhaja pogled nazaj na Oplenac, ki ostaja za nami in vabí v svoji belini vse one, ki si hočejo ogledati hram največje lepote in od 18. oktobra dalje hram največje žalosti v Jugo-slaviji.

Kaj kmalu smo zopet v Mladenovcu — in zopet je zasopihala lokomotiva v noč. V torek ob pol 7. uri zjutraj smo bili zopet v Ljubljani.

Uradniške plače na Češkoslovaškem

Minilo poletje so zastopniki vseh organi-zacij javnih — državnih in samoupravnih — uslužbencev na Češkoslovaškem predožili vla-di obširno spomenico, v kateri zahtevajo naj se ostri varčevalni ukrepi, ki so bili v zadnjih letih storjeni v pogledu osebnih izdatkov, od-pravijo oz. vsaj kar najbolj omilijo. Povod za tak korak je dalo dejstvo, da je češkoslovaško državno uslužbenstvo hudo zadolženo, tako, da je njegov obstoj močno ogrožen. Zastopniki uradniških organizacij so se na pod-lagi te spomenice sestali z ministrskim odbo-rom.

V spomenici so uradniške organizacije ugotovile, da ima več kot polovica vseh drž. nameščencev, katerih je približno 330.000, za-znambe na plači. Nad 80% vseh javnih usluž-bencev je zadolženih, tako da znaša višina vseh dolgov skoro 3 milijarde čeških kron. Veliko nameščencev, ki imajo plačo obreme-njeno povprečno z 10.000 do 15.000 Kč, t. j. približno 17.000 do 25.000 Din. Dolgovi so v mnogih primerih tako visoki, da jih ne bi bilo mogoče poravnati niti z dvema letoletni-ma plačama.

Ko je češkoslovaška vlada izvedla prve varčevalne ukrepe in znižala prejemke, je pričakovala izboljšanje gospodarskega polo-žaja in tudi javno naglasila, da je v teku proces deflacije in da bo poskrbela za soraz-merno znižanje cen najvažnejših življenjskih potrebščin. Teh obljub vlada ni izpolnila, temveč je izvedla znižanje valutne vrednosti, tako da kažejo cene najvažnejših predmetov še zmerom rastočo tendenco. Dasi se torej življenjski stroški niso pocenili, morajo drž. nameščenci životariti z močno skrcenimi pre-jemki, kar povzroča splošno zadolženost. To ni čudno, ker so zaradi varčevanja pri oseb-nih izdatkih za prejemke državnih aktivnih in upokojenih uslužbencev dohodki istih v teku zadnjih treh let padli za polne tri mili-jarde kron.

Spomenica v nadaljnjem navaja, da se je gospodarsko stanje javnih uslužbencev tako poslabšalo, da se te posledice hudo nezaže-leno opažajo tudi v padanju konzuma, kar povzroča zastoj v trgovini, težave producen-tom in nazadnje seveda tudi državi, ki zaradi zmanjšane potrošnje prejme manj davkov, trošarin in drugih dajatev. Zato naglašja spomenica češkoslovaškega državnega uslužben-stva, da je narodnogospodarsko nemogoče doseči trajne prihranke v državnem gospo-darstvu s tem, da se brez prestopka znižujejo državnim nameščencem prejemki, ker je ce-lotno gospodarsko življenje vseh stanov med seboj tesno prepleteno. Sicer je pa zniževanje prejemkov javnega uslužbenstva doseglo na Češkoslovaškem, kakor tudi v večini drugih evropskih držav že davno maksimum, tako da je nadaljnje zniževanje naravnost nemogoče. Dokazano je z vzgledi, da vsak prihranek, ka-tereга doseže država za znižanjem uradniških plač, traja le nekaj časa, ker se vselej prav kmalu pojavi kot posledica znatno nazadova-nje državnih dohodkov.

Opiraje se na navedene razloge, zahteva torej spomenica češkoslovaških javnih name-ščencev, naj se ob koncu tekočega leta odpra-vijo vse odločbe o znižanju uslužbenjskih pre-jemkov, ki so bile izdane v zadnjih letih.

(»Naš glas.«)